

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

СОЛДАТКІНА АННА ВІТАЛІЇВНА

УДК 338.2:004.7:621.39(043.3/.5)

**СТРАТЕГІЧНЕ ПЛАНУВАННЯ РОЗВИТКУ
ІНФОРМАЦІЙНОГО СЕКТОРА НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ**

Спеціальність: 08.00.03 – Економіка та управління національним
господарством

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Одеса – 2018

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Одеської національної академії зв'язку ім. О.С. Попова Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник доктор економічних наук, професор
Осипов Володимир Миколайович,
Інститут проблем ринку та економіко-
екологічних досліджень НАН України,
старший науковий співробітник відділу
міжрегіонального економічного розвитку
Українського Причорномор'я.

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор
Макарова Маріана Володимирівна,
Вищий навчальний заклад Укоопспілки
«Полтавський університет економіки і
торгівлі»,
професор кафедри документознавства та
інформаційної діяльності в економічних
системах;

доктор економічних наук, професор
Шапошников Костянтин Сергійович,
Причорноморський науково-дослідний
інститут економіки та інновацій,
директор.

Захист відбудеться «27» грудня 2018 р. о 10.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 41.052.10 в Одеському національному політехнічному університеті за адресою: 65044, м. Одеса, проспект Шевченка, 1.

З дисертацією можна ознайомитися у бібліотеці Одеського національного політехнічного університету за адресою: 65044, м. Одеса, проспект Шевченка, 1.

Автореферат розісланий «27» листопада 2018 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

Г.Б. Свінарьова

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Стрімкий розвиток в останні десятиліття інноваційних галузей виробництва, розвиток і поширення нових інформаційних і комунікаційних технологій, змінюють структуру суспільного виробництва, визначають конкурентоспроможність національних економік і перспективи економічного зростання, формують новий інформаційний базис виробництва, створюють інформаційний сектор економіки.

Сьогодні інформаційний сектор є одним з найбільш динамічних секторів економіки розвинених країн. У промислово розвинених країнах він забезпечує близько 10% всієї створеної доданої вартості, а інвестиції в інформаційний сектор є великою і зростаючою часткою в ВВП, досягаючи 3,5-4% ВВП. В рамках інформаційного сектора змінюється значення рушійних сил, властивих економічній системі, формуються нові фактори виробництва та умови їх використання. Все це викликає необхідність для економічної науки та практики глибинного дослідження питань формування та розвитку інформаційного сектора економіки.

Перед державою постають важливі завдання з проведення ефективної державної політики розвитку інформаційного сектора національної економіки, з формування сприятливих умов і розробки інструментів планування його розвитку. Найважливішим інструментом виконання стратегічної функції держави, реалізації її регулюючої ролі в забезпеченні сталого і збалансованого розвитку економіки в цілому і інформаційного сектора окремо є стратегічне планування.

Питанням стратегічного економічного планування присвячені роботи зарубіжних і вітчизняних вчених, як: І. Ансофф, Дж. Барні, О. Берданова, В. Вакуленко, Д. Гудштейн, Ф. Котлер, Г. Мінцберг, А. Міщенко, А. Стрікланд, А. Томпсон, А. Чандлер. Питання розвитку інформатизації та інформаційного сектора досліджені в працях таких відомих вчених, як: Д. Белл, Л. Варакін, В. Іноземцев, М. Кастельс, І. Масуда, Ф. Махлуп, І. Мелюхін, В. Мельянцева, Л. Мітяєва, М. Порат, Т. Стоуньєр, Т. Стюарт, О. Тоффлер, Ф. Уєбстер. Вагомий внесок у розробку проблем інформаційного розвитку економіки України та визначення ролі інформаційної інфраструктури в розвитку національної економіки внесли вітчизняні економісти: П. Воробієнко, А. Гальчинський, В. Геєць, В. Гранатуров, В. Захарченко, М. Макарова, Л. Мельнік, В. Осипов, С. Філіппова, С. Харічков, А. Чухно, К. Шапошников.

Однак ряд теоретичних питань з визначення структури та розвитку інформаційного сектора як об'єкту стратегічного планування, залишаються на сьогодні не вирішеними. Вимагають подальшої розробки інструменти стратегічного планування та методичні підходи до реалізації стратегії розвитку інформаційного сектора національної економіки.

Потреба поглибленого наукового опрацювання цих питань зумовила вибір теми та напрямків дослідження, його мету, завдання, предмет та структуру.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертаційна робота виконувалася відповідно до планів науково-дослідних робіт Одеського національного економічного університету в межах *держбюджетних тем*: «Методологія дослідження економічного змісту ринкової трансформації в Україні в контексті глобального перехідного процесу» (номер державної реєстрації 0103U002532, 2003-2007 рр.), де автором запропоновано структуру інформаційного сектора економіки, уточнено систему показників розвитку інформаційного сектора національної економіки та «Теоретичні та методологічні основи дослідження економічних відносин в Україні в умовах інтеграції в глобальний процес розвитку» (номер державної реєстрації 0107U012781, 2008-2012 рр.), в рамках якої автором проаналізовано особливості інформаційного сектора економіки (довідка № 01-17/884 від 30.05.2018 р.). Роботу завершено в межах *держбюджетної теми* кафедри економіки підприємства та корпоративного управління Одеської національної академії зв'язку ім. О.С. Попова, яка виконувалася згідно планів науково-дослідних робіт 2017-2018 рр.: «Напрями розвитку інвестиційної діяльності телекомунікаційних підприємств» (номер державної реєстрації 0118U005190, 2017-2018 рр.), де автором розроблено теоретичні засади розвитку сфер інформаційно-комунікаційних технологій та розроблена типологізація факторів, що впливають на розвиток сфер інформаційного сектора в економіці (довідка від 19.09.2018 р.).

Мета і задачі дослідження. Метою дисертаційної роботи є розробка і обґрунтування теоретичного підґрунтя, методичних підходів та рекомендацій щодо удосконалення стратегічного планування розвитку інформаційного сектора національної економіки.

Для досягнення поставленої мети були сформульовані і вирішені наступні завдання:

- систематизувати існуючі визначення інформаційного сектора, розвинути методичний підхід до визначення інформаційного сектора, як важливого елементу економічної системи інноваційної економіки;
- проаналізувати чинники впливу на розвиток інформаційного сектора в економіці, дослідити їх динаміку та розвинути науковий підхід до аналізу умов розвитку інформаційного сектора;
- встановити закономірності економічних взаємовідносин структур інформаційного сектора з реальним сектором економіки в системі стратегічного планування;
- обґрунтувати поняття «інформаційної ренти працівника» як важливої складової інформаційної ренти інформаційного сектора економіки;
- дослідити взаємозв'язок показників рівня розвитку інформаційного сектора і рівня економічного розвитку країни, обґрунтувати його використання, як шлях до визначення прогнозних показників розвитку інформаційного сектора національної економіки;
- запропонувати науковий підхід до стратегічного планування розвитку інформаційного сектора економіки з урахуванням особливостей

інформаційного сектора, розробити пріоритетні напрямки, нормативно-правове та фінансове забезпечення розвитку інформаційного сектора;

– розробити науково-методичний підхід до розробки програм розвитку інформаційного сектора на основі проведеної класифікації показників та доповнити склад існуючих, показниками розвитку інформаційного сектора національної економіки.

Об'єктом дослідження є процес стратегічного планування розвитку інформаційного сектора національної економіки.

Предметом дослідження є теоретичне підґрунтя, методичні підходи та практика удосконалення стратегічного планування розвитку інформаційного сектора національної економіки.

Методи дослідження. Для вирішення поставлених в роботі завдань застосовано *загальнонаукові та спеціальні методи* наукового дослідження: *аналіз та синтез, наукова абстракція* – для розвитку методичного підходу до визначення інформаційного сектора як важливого елементу економічної системи інноваційної економіки, для обґрунтування поняття «інформаційної ренти працівника», як важливої складової інформаційної ренти інформаційного сектора; *порівняння та групування* – для аналізу чинників, що впливають на розвиток інформаційного сектора та розвитку наукового підходу до аналізу умов розвитку інформаційного сектора; *діалектичний* – для дослідження причинно-наслідкового зв'язку економічних взаємовідносин структур інформаційного сектора з реальним сектором економіки та розробки класифікації особливостей інформаційного сектора; *економічний аналіз, статистичні методи дослідження* – для аналізу стану та динаміки розвитку інформаційного сектора; *графічний* – для вивчення та візуалізації масштабів та тенденцій розвитку інформаційного сектора; *кореляційний аналіз* – для дослідження взаємозв'язку показників рівня розвитку інформаційного сектора та рівня економічного розвитку країни, та визначення прогнозних показників розвитку інформаційного сектора; *системний підхід* – при визначенні пріоритетних напрямків розвитку інформаційного сектора та обґрунтуванні наукових засад стратегічного планування розвитку інформаційного сектора національної економіки; *структурування* – для визначення загальної структури індикаторів розвитку інформаційного сектора та доповнення існуючих запропонованими автором індикаторами.

Інформаційною базою дослідження є законодавчі акти України з питань розвитку інформаційного суспільства, аналітичні та статистичні матеріали Державної служби статистики України, Міністерства економічного розвитку і торгівлі України, Державної регуляторної служби України, статистичні та текстові дані міжнародних та іноземних організацій (World Bank, Eurostat, OECD, ITU), матеріали науково-практичних конференцій, результати досліджень вітчизняних і зарубіжних вчених з питань інформаційного сектора; дані річних звітів, інформаційних та аналітичних бюлетенів вільного доступу, періодичні видання вітчизняних і міжнародних організацій, результати власних досліджень.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в розробці теоретичного підґрунтя, методичних підходів та рекомендацій щодо удосконалення стратегічного планування розвитку інформаційного сектора національної економіки.

Найбільш значущі наукові результати, які виносяться на захист:

вперше:

– запропоновано та обґрунтовано спеціальний вид інформаційної ренти – «інформаційна рента працівника», під якою розуміється додаткова винагорода працівників інформаційного сектора, що володіють унікальними знаннями, інформацією і здібностями до певного виду творчої діяльності для створення специфічного по якостям продукту, як складової інформаційної ренти інформаційного сектора економіки, використання якої створює ресурсну (матеріальну та фінансову) базу розвитку інформаційного сектора та стимулює розвиток інформаційного сектора економіки;

удосконалено:

– науковий підхід до змістовної характеристики інформаційного сектора, який відрізняється формуванням структури на принципах ринкової логістики руху інформаційного продукту від виробництва до обробки, передачі і зберігання інформації та створенням необхідних для цього технологічних (інформаційно-комунікаційних) пристроїв, і включає сферу генерації знань, сферу інформаційних технологій, сферу телекомунікацій та електронну промисловість, що дозволить проаналізувати динаміку розвитку інформаційного сектора економіки;

– науково-методичний підхід до аналізу умов розвитку інформаційного сектора в економіці, якій на відміну від існуючих, базується на розробленій типологізації чинників, що впливають на розвиток інформаційного сектора за такими ознаками: характер впливу, ступінь регулювання та сфера регулювання, та дозволить удосконалити систему моніторингу стратегічного планування розвитку інформаційного сектора національної економіки;

– методичний підхід до визначення прогностичних показників розвитку інформаційного сектора національної економіки, який відрізняється від існуючих, базуються на кількісній оцінці взаємозв'язку показників рівня розвитку інформаційного сектора і рівня економічного розвитку країн, що в свою чергу, дозволяє оцінити стан та визначити перспективи подальшого розвитку сфер інформаційного сектора економіки;

– теоретичний базис стратегічного планування розвитку інформаційного сектора економіки, що відрізняється урахуванням особливостей інформаційного сектора та включає: розроблені пріоритетні напрямки розвитку його сфер, нормативно-правове та фінансове забезпечення ефективного функціонування в Україні, що дозволить удосконалити концепцію планування розвитку інформаційного сектора національної економіки;

дістали подальшого розвитку:

– наукові засади обґрунтування закономірностей економічних взаємовідносин структур інформаційного сектора з реальним сектором

економіки, які на відміну від існуючих, базуються на: зміні змісту і характеру праці; використанні інформації в якості п'ятого фактора виробництва; підвищенні частки наукоємності виробництва і зниженні органічної будови капіталу, що дозволяє визначити пріоритетні напрямки розвитку інформаційного сектора національної економіки та впливає на процес розробки концепції його стратегічного планування;

– наукове обґрунтування національних програм розвитку інформаційного сектора економіки, що на відміну від існуючих, базується на застосованій класифікації показників за ознаками: характер впливу, ступінь регулювання та сфера регулювання, та доповненні складу існуючих показників запропонованих автором, що дозволяє цій системі показників бути інструментом організації зворотного зв'язку та більш повної та достовірної інформаційної бази для розробки цих програм.

Практичне значення одержаних результатів. Практичне значення одержаних результатів полягає в можливості використання запропонованих підходів для оцінки стратегічного планування розвитку інформаційного сектора національної економіки. Одержані результати дослідження сприятимуть більш адекватному формуванню умов розвитку інформаційного сектора національної економіки, що є необхідним елементом розвитку економіки України.

Результати дослідження використано: в роботі Одеської обласної державної адміністрації Департаменту економічної політики та стратегічного планування в процесі підготовки аналітичних матеріалів (довідка № 01.1-17/1781 від 15.08.2018 р.); ДП «Одеського науково-дослідного інституту зв'язку» в процесі планування розвитку телекомунікаційних мереж широкосмугового доступу України (довідка від 24.04.2018 р.).

Одержані теоретико-методичні та практичні результати дослідження використовуються в навчальному процесі в Одеській національній академії зв'язку ім. О.С. Попова при викладанні дисциплін: «Регіональна економіка», «Державне та регіональне управління» (довідка від 15.04.2018 р.).

Особистий внесок здобувача. Дослідження виконано автором самостійно. Всі наукові результати, викладені в дисертації, одержано автором особисто. З наукових публікацій, виданих у співавторстві, використані лише ті положення, що складають його індивідуальний внесок, який зазначений в авторефераті у переліку публікацій за темою дисертації.

Апробація результатів дисертації. Основні положення і результати дисертаційної роботи апробовані автором у доповідях на 11 конференціях і семінарах: Міжнародній конференції з телекомунікацій «Міжнародні телекомунікації 2003» (м. Одеса, 2003 р.); підсумковій науково-практичній конференції професорсько-викладацького складу ОДЕУ, академічних установ та ВНЗ України (м. Одеса, 2004 р.); Науково-практичній конференції молодих науковців «Проблеми підвищення ефективності господарювання в умовах трансформаційної економіки» (м. Одеса, 2006 р., 2008 р.); підсумковій науково-практичній конференції професорсько-викладацького складу ОДЕУ, академічних установ та ВНЗ України (м. Одеса, 2006 р., 2010 р.); Міжнародній

науково-практичній конференції «Інфокомунікації: проблеми та перспективи розвитку» (м. Одеса, 2010 р.); Науково-практичній конференції молодих науковців «Україна в посткризисний період: економічний і політичний аспекти» (м. Одеса, 2011 р.); XVII Всеукраїнській науково-методичній конференції «Проблеми економічної кібернетики» (Одеса, 2012 р.); VI Міжнародній науково-практичній конференції «Економіка та управління в умовах побудови інформаційного суспільства» (м. Одеса, 2017 р.), VII Міжнародній науково-практичній конференції «Економіка та управління в умовах побудови інформаційного суспільства» (м. Одеса, 2018 р.).

Публікації. За результатами дослідження опубліковано 16 наукових праць, з них: 1 монографія у співавторстві, 10 статей у наукових фахових виданнях України, з яких 2 – у виданні, що включено у міжнародні наукометричні бази; 5 – доповідей та тез доповідей на наукових конференціях. Загальний обсяг публікацій – 12,73 д.а., з яких особисто автору належить 6,23 д.а.

Структура і обсяг дисертації. Дисертація складається із анотації, вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел із 167 найменувань на 19 сторінках, 6 додатків на 38 сторінках. Повний обсяг дисертації 251 сторінка, з них 177 сторінок основного тексту. Робота містить 13 таблиць, з яких 1 займає повну сторінку та 22 рисунка.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У *вступі* розкрито актуальність теми дослідження, її зв'язок з науковими темами. Сформульовано мету і завдання дослідження, викладено методи дослідження, наукову новизну і практичне значення отриманих результатів, визначено ступінь їх апробації та впровадження.

У **першому розділі** – «Теоретичні основи стратегічного планування розвитку інформаційного сектора національної економіки» – розглянуто теоретичні основи стратегічного планування та розвитку економіки, досліджені структура, фактори розвитку та економічні характеристики інформаційного сектора.

На основі аналізу існуючих підходів до сутності та змісту стратегічного планування, а також враховуючи особливості стратегічного планування на рівні сектора економіки, уточнено поняття стратегічного планування сектора економіки, що уявляє собою процес обґрунтування системи найбільш пріоритетних цілей розвитку сектора та розробки національної стратегії, інтегрованої з системою цільових програм і галузевих проектів розвитку сектора економіки.

В результаті інформаційно-технологічної революції, під впливом інформаційних технологій виділяється *інформаційний сектор (ІС)* в економіці, який має зміст та *структуру, що включає*: сферу генерації знань – фундаментальну науку, прикладні, що включають науково-дослідні і дослідно-конструкторські роботи (НДДКР) і сферу освіти, на яких базується весь ІС, а

також сферу інформаційних технологій, що включає розробку інформаційних технологій і програмного забезпечення, сферу телекомунікацій, яка включає виробництво телекомунікаційного обладнання і надання телекомунікаційних послуг, а також сферу, яка забезпечує передачу, обробку, і зберігання інформації – електронну промисловість, що включає розробку і виробництво напівпровідників, процесорів, усіляких датчиків, механізмів, засобів зберігання інформації і виконавчих пристроїв. Сфера інформаційних технологій, сфера телекомунікацій та електронна промисловість є базовими для створення інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) – основи інноваційної економіки (рис. 1).

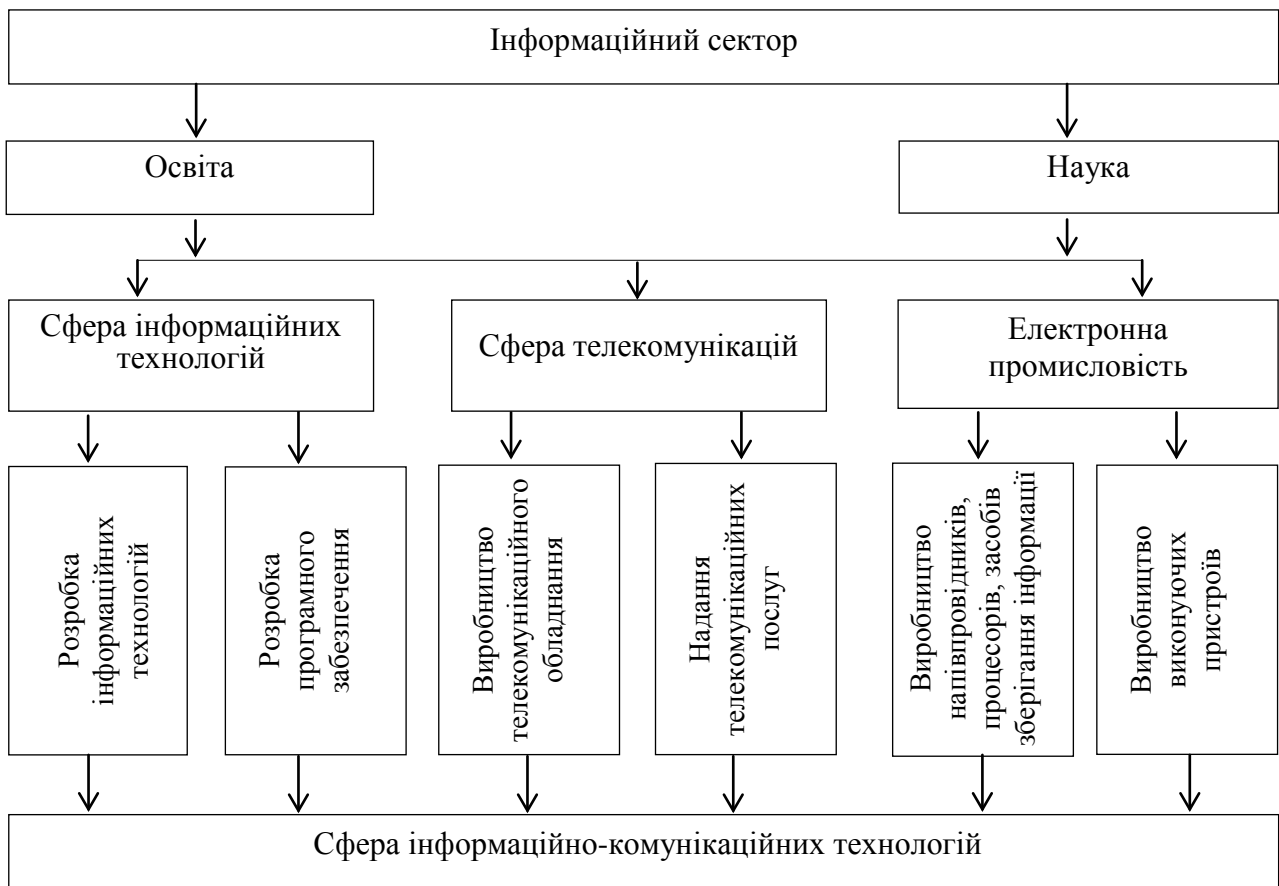

Рисунок 1 – Структура ІС інноваційної економіки

В країнах з інноваційною економікою сфера виробництва знань розвивається високими темпами і має високі перспективи подальшого розвитку, наука стає рушійною силою, що визначає розвиток економіки. Інвестиції в науку та НДДКР за період 1996-2016 рр. в середньому по країнах Організації економічного співробітництва та розвитку збільшилися на 25%, а в абсолютному значенні витрати в 2,5 рази перевищили рівень 1996 р.

Інвестиції в ІС являють собою велику і зростаючу частку в ВВП і значною мірою сприяють зростанню ВВП, досягаючи 3,5-4% ВВП в таких країнах, як Швеція, Швейцарія та Японія, та 2,7% ВВП в 2015 р. в середньому, а також 11%

від загального обсягу інвестицій в основний капітал в країнах Організації економічного співробітництва та розвитку.

Тенденції розвитку ІС розвинутих та країн, що розвиваються, розрізняються внаслідок дії *чинників розвитку* ІС (табл. 1), які відносяться к чинникам: кадрового потенціалу, науковим і інноваційним чинникам, технологічним чинникам, економічним та законодавчим чинникам.

Таблиця 1 – Типологізація чинників розвитку ІС

Чинники, які визначають умови розвитку ІС	Індикатори, які відображають чинники розвитку
1. Чинники кадрового потенціалу	Кількість викладачів з дисциплін по інформаційним технологіям на 100 жителів; кількість місць в ВНЗ зі спеціальностей по інформаційним технологіям на 100 жителів; показник рівня підготовки спеціалістів з інформаційних технологій; чисельність зайнятих в виробництві інформаційних товарів та послуг.
2. Наукові та інноваційні чинники	Темпи зросту патентної діяльності в країні; абсолютна та відносна чисельність наукових дослідників; кількість підприємств, які займаються інноваційною діяльністю.
3. Технологічні чинники	Доля сімей, які використовують персональні комп'ютери; доля інтернет користувачів; доля комерційного використання інтернету; доля населення, які використовують мобільний зв'язок; доля інформаційно-комунікаційних підприємств в загальній кількості підприємств.
4. Економічні чинники	Доля інвестицій в вищу освіту, наукові дослідження та дослідницько-конструкторські розробки (НДДКР) в ВВП; доля інвестицій в розробку та випуск інформаційного та комунікаційного обладнання, програмного продукту та послуг в ВВП; доля доданої вартості виробництва інформаційних технологій в доданій вартості всього виробництва країни; доля доданої вартості інформаційних послуг в загальній доданій вартості комерційних послуг; доля інвестицій в венчурний капітал в ВВП
5. Законодавчі чинники	Стан нормативно-правової бази (експертна оцінка)

Особливості ІС як об'єкта стратегічного планування, накладають свій відбиток як на функціонування ІС, так, зокрема, і на процес стратегічного планування: змінюється характер та зміст праці, інформація стає основним фактором виробництва та формується інформаційна рента, змінюється технічний базис виробництва та підвищується наукоємність галузі (табл. 2).

Таблиця 2 – Класифікація особливостей ІС економіки

Відмінна ознака	Характеристика ознаки	Зміни в економіці
1. Новий фактор виробництва	- інформація – стратегічний ресурс.	- формування інформаційної ренти; - формування інформаційної ренти працівника.
2. Зміст та характер труда	- якісно нові знаряддя праці; - зміна ролі і місця людини у виробничому процесі; - поява нових професій, зростання освітнього рівня; - часткове подолання відчуження працівника від засобів виробництва.	- розвиток творчої діяльності; - розвиток більш вільної діяльності; - формування умов подолання реального відчуження людської діяльності.
3. Природа капіталу	- формуються умови підризу реального підпорядкування праці капіталу.	- зміна технічного базису виробництва; - зростання наукоємності в інформаційному виробництві; - тенденція до зниження органічної будови капіталу.

Ключова особливість ІС полягає у використанні інформації як основного і стратегічного фактору виробництва. При наявності та використанні різноманітних інформаційних ресурсів високої цінності їх власники і користувачі отримують додаткову користь і прибуток, що є вартісною основою інформаційної ренти. Виділяється особливий вид інформаційної ренти – *інформаційна рента працівника*, що являє собою додаткову винагороду працівникам інформаційного сектора, що володіють унікальними знаннями, інформацією і здібностями до певного виду творчої діяльності для створення специфічного по якостям продукту, як складової інформаційної ренти інформаційного сектора економіки.

Запропоновано *методику розрахунку і розрахована інформаційна рента і інформаційна рента працівників*, створювана в ІС країнами Організації економічного співробітництва та розвитку в 2000-2016 рр. (табл. 3).

Розрахункова величина інформаційної ренти ІС в економіці аналізованих країн за період 2000-2016 рр. в середньому склала від 4% до 11%. При цьому мінімальна середня інформаційна рента ІС створювалася в Норвегії, а максимальна – в Фінляндії (2003 р. досягала 20%). Середня інформаційна рента працівника склала від 15 до 29%, при цьому максимальна досягалася в Швеції в 2006 р. і досягала 33% (див. табл. 3).

Таблиця 3 – Розрахунок інформаційної ренти в ІС країн Організації економічного співробітництва та розвитку

Країна	Показники інформаційної ренти	Роки						
		2000	2005	2007	2010	2013	2016 (2015*)	Всього 2000-2016 рр.
Норвегія	ІС, млн.гр.од.	372,1	7746,3	6447,7	8761,6	13440,3	7153,7	101337,7
	ІС,%	0,32	5,99	4,08	5,11	7,00	3,38	-
	працівників, млн.гр.од.	7170,6	7174,2	9990,3	13468,0	15845,5	17937,12	180779,7
	працівників, %	25,51	22,07	24,93	28,56	28,00	28,97	-
Швеція	ІС, млн.гр.од.	-	22520,5	19217,1	23352,3	39367,6	40645,3	312596,6
	ІС,%	-	5,04	3,88	4,56	7,49	7,36	-
	працівників, млн.гр.од.	17419,9	31737,2	33957,7	35902,6	26779,7	44141,3	449967,1
	працівників, %	22,61	33,45	32,60	32,74	21,42	33,31	-
Нідерланди	ІС, млн.гр.од.	3774,1	4261,2	6468,5	5275,7	4785,2	2820,3	68440,1
	ІС,%	6,90	6,54	9,08	7,48	6,31	3,11	-
	працівників, млн.гр.од.	2331,6	2729,5	3071,7	3555,8	3571,2	3839,6	52955,9
	працівників, %	21,85	23,59	23,33	25,55	23,89	23,88	-
Германія	ІС, млн.гр.од.	30211,7	23862,3	27998,5	15683,9	25468,8	24316,1	356865,7
	ІС,%	11,41	7,98	8,26	4,90	7,33	6,80	-
	працівників, млн.гр.од.	7326,3	10074,5	11698,9	16237,6	14683,1	17028,3	192010,9
	працівників, %	11,08	13,9	14,8	19,6	15,9	17,4	-
Фінляндія	ІС, млн.гр.од.	4285,7	4269,1	5925,2	581,4	-	-	45619,9
	ІС,%	12,92	11,77	15,26	1,76	-	-	-
	працівників, млн.гр.од.	1,59	1,25	1,43	1,74	1,77	1,97	26,70
	працівників, %	29,4	21,1	22,1	27,2	26,3	27,8	-
Чехія	ІС, млн.гр.од.	21229,3	27584,4	43290,7	41374,8	17175,5	1416,8	415014,2
	ІС,%	7,27	5,05	5,76	5,64	2,25	0,16	-
	працівників, млн.гр.од.	8952,7	20520,6	25933,3	27757,4	33725,9	37831,4	437067,6
	працівників, %	19,83	27,10	26,31	26,72	28,00	27,91	-

Важливою особливістю ІС є зміна змісту і характеру праці в результаті розвитку інформаційно-комунікаційних технологій. Визначено *основні характеристики зміни природи і змісту праці*, в силу яких змінюється і характер праці: на зміну праці приходить творча діяльність; людська діяльність стає вільнішою, з'являється тенденція індивідуалізованої діяльності, змінюється мотивація людської діяльності, формуються умови подолання відчуження людської діяльності.

Важливою характеристикою ІС є зміна технічного базису виробництва і підвищення наукоємності галузі, що змінює тенденції зростання органічної будови капіталу в розвинених країнах. В країнах з високим ступенем наукоємності продукції ІС сформована висока частка інформаційної ренти. Має місце тенденція зниження органічної будови капіталу в ІС як наслідок зростання наукоємності продукції інформаційно-комунікаційних технологій.

Сукупність отриманих результатів дозволила висунути таку *робочу гіпотезу дослідження*: інформаційний сектор національної економіки як об'єкт стратегічного планування змінюється внаслідок зміни характеру та змісту

праці, технічного базису і підвищення наукоємності виробництва, перетворення інформації на основний фактор виробництва та формування інформаційної ренти як стимулюючого ресурсу, що впливає на діяльність. Тому зміни стратегічного планування розвитку інформаційного сектору потрібні у визначенні його пріоритетних напрямків, нормативно-правовому забезпеченні, методичних підходах, організаційних та економічних інструментах реалізації стратегії розвитку.

У другому розділі – «Методичні підходи до аналізування стратегічного планування розвитку інформаційного сектору національної економіки» – проаналізовано особливості та перспективи розвитку інформаційного сектору України, сформовано методичні підходи до визначення прогнозних показників його розвитку, досліджено стан стратегічного планування, визначені сильні, слабкі сторони, можливості та загрози розвитку інформаційного сектору національної економіки.

Особливістю розвитку ІС економіки України є низька розвиненість розробки інформаційних технологій і обладнання для обробки, зберігання інформації, виробництва телекомунікаційного обладнання та низька ефективність фундаментальної і прикладної науки, при тому добре розвинені і ефективно функціонують виробництво програмного забезпечення і сфера телекомунікацій.

Аналіз розвитку сфер ІС економіки України показав, що частка обсягу виконаних науково-технічних робіт у ВВП України в 2016 р. склала 0,64% і за період 1996-2016 рр. знизилася більш ніж в 2 рази, а частка витрат на інновації в ВВП за період 2000-2016 рр. скоротилася на 60% і склала 0,7% ВВП у 2016 р., при цьому ефективно розвивається сфера телекомунікацій та сфера створення та впровадження програмного забезпечення.

Економетричний аналіз розвитку ІС економіки України показав, що відхилення обсягу ВВП України на одиницю вище рівня тренда буде супроводжуватися відхиленням обсягу виконаних науково-технічних робіт на 0,00679 вище рівня свого тренда, що в середньому в 4-5 разів нижче світових показників. Коефіцієнт регресії відхилення обсягів фінансування технологічних новацій від ВВП в країні також перебуває на дуже низькому рівні, що свідчить про низькі перспективи розвитку наукової сфери. Аналіз сфери телекомунікацій показав, що приріст ВВП України на 1 млрд. грн. вище рівня тренда буде супроводжуватися приростом доходів сфери телекомунікацій на 22 млн. грн. більше свого тренда, що характеризує високі перспективи розвитку телекомунікаційної сфери в Україні. Решта сфери ІС розвинена нерівномірно: практично відсутній сектор виробництва інформаційно-комунікаційних технологій, невисокими темпами розвивається сфера створення і впровадження програмного забезпечення, фінансування науки і НДДКР знаходиться на низькому рівні, частка виконаних науково-технічних робіт у ВВП з роками знижується і знижується чисельність наукових співробітників в країні, спостерігається невисокий відсоток інтернет-користувачів і абонентів ширококутового доступу.

Визначена інституційна структура ІС економіки України, яка складається з виробників нової інформації, виробників інформаційно-комунікаційних технологій, а також з контролюючих органів ІС України, та виділені нерозвинуті ланки інституційної структури сектора (рис. 2).

Рисунок 2 – Інституційна структура ІС економіки України

На підставі аналізу міжнародної та української нормативних баз, що регламентують розвиток ІС та інформаційного суспільства, складена змістовна характеристика нормативної бази розвитку та здійснено аналіз стратегічного планування розвитку ІС в Україні. Аналіз показав, що нормативні документи, крім Стратегії розвитку інформаційного суспільства в Україні, не містять розроблених показників оцінки проведених заходів та досягнення цілей, а очікувані результати дуже узагальнені. Аналіз Стратегії розвитку інформаційного суспільства в Україні показав, що не виконані поставлені цілі і не досягнуті контрольні показники реалізації Стратегії до 2015 р.

У третьому розділі – «Удосконалення стратегічного планування розвитку інформаційного сектора національної економіки» – на підставі проведеного аналізу світового досвіду розвитку ІС, спираючись на аналіз розвитку ІС економіки України, сформульовані пріоритетні напрямки розвитку сфер ІС економіки України, нормативно-правове забезпечення розвитку ІС економіки України та визначено основні організаційні та економічні інструменти стратегічного планування розвитку ІС економіки України,

запропоновані методичні підходи до реалізації стратегії розвитку ІС національної економіки.

Обґрунтовані пріоритетні напрямки розвитку ІС національної економіки. Визначені завдання і заходи стратегічного планування, що забезпечать формування й отримання інформаційної ренти підприємствами і працівниками, які включають системний розвиток вищої освіти за напрямком інформаційних технологій, проведення державної політики з стимулювання розвитку наукових досліджень з інформаційних технологій та розвиток власного промислового виробництва засобів інформаційно-комунікаційних технологій.

Для ефективного розвитку ІС економіки України необхідна обґрунтована та узгоджена система нормативно-правових актів, які сприятимуть розвитку освіти, науки та інформаційно-комунікаційних технологій в Україні (рис. 3). Нормативно-правове забезпечення розвитку ІС економіки України відображено схематично, пунктиром відмічені необхідні для розробки нормативні акти.

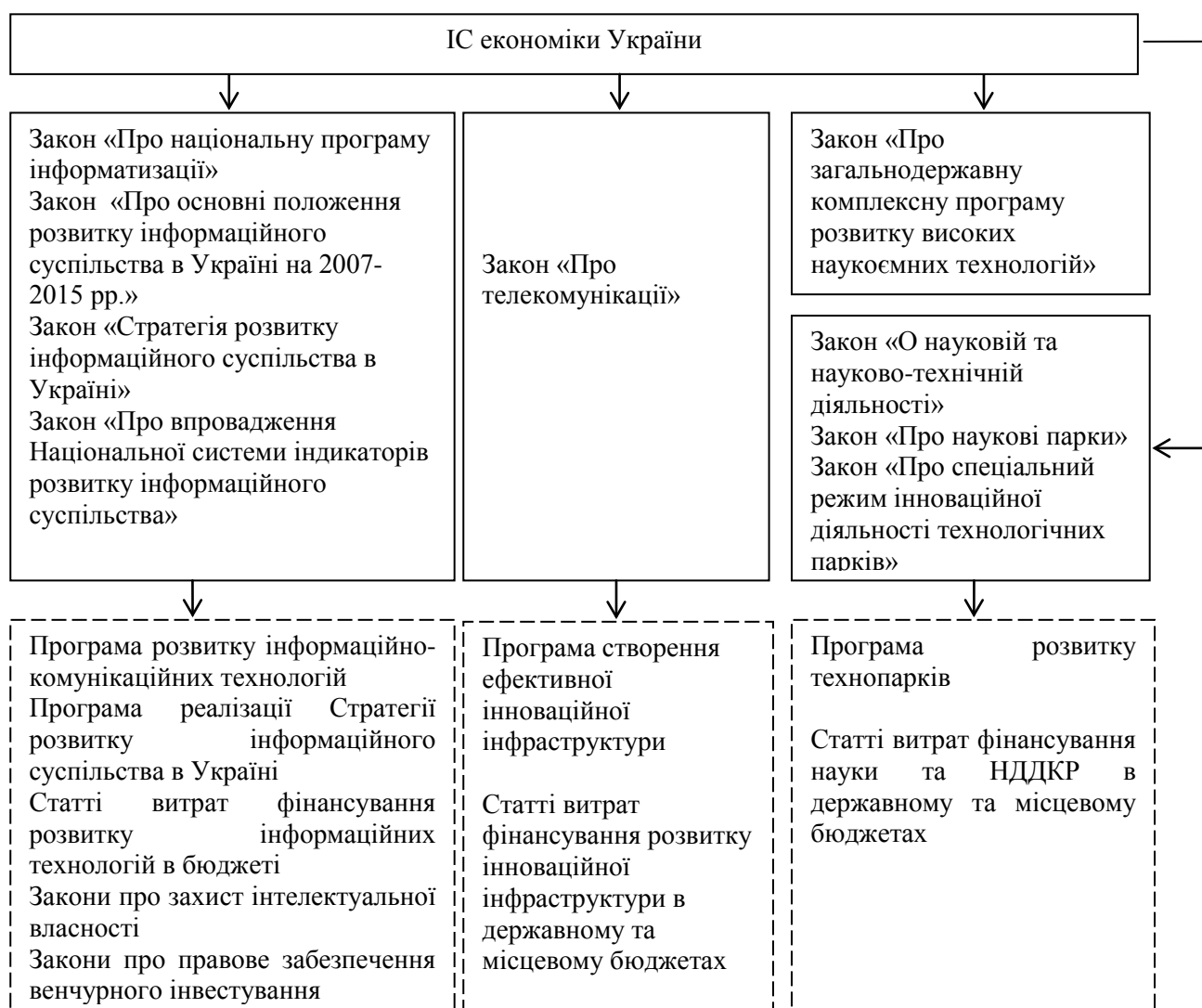

Рисунок 3 – Нормативно-правове забезпечення розвитку ІС України

Стратегічне планування розвитку ІС економіки України повинно спиратися на теоретико-методологічні основи стратегічного планування, концептуальні положення стратегічного планування розвитку ІС економіки України, а також на принципи державної політики України. Взаємодія цих основних елементів системи стає базисом та основою державного регулювання розвитку ІС економіки, та визначає основні організаційно-економічні складові стратегічного планування розвитку ІС. Організаційно-економічні складові стратегічного планування розвитку ІС економіки України, на наш погляд, повинні включати пріоритетні напрямки розвитку ІС, нормативно-правове забезпечення та статті фінансування ІС України (рис. 4).

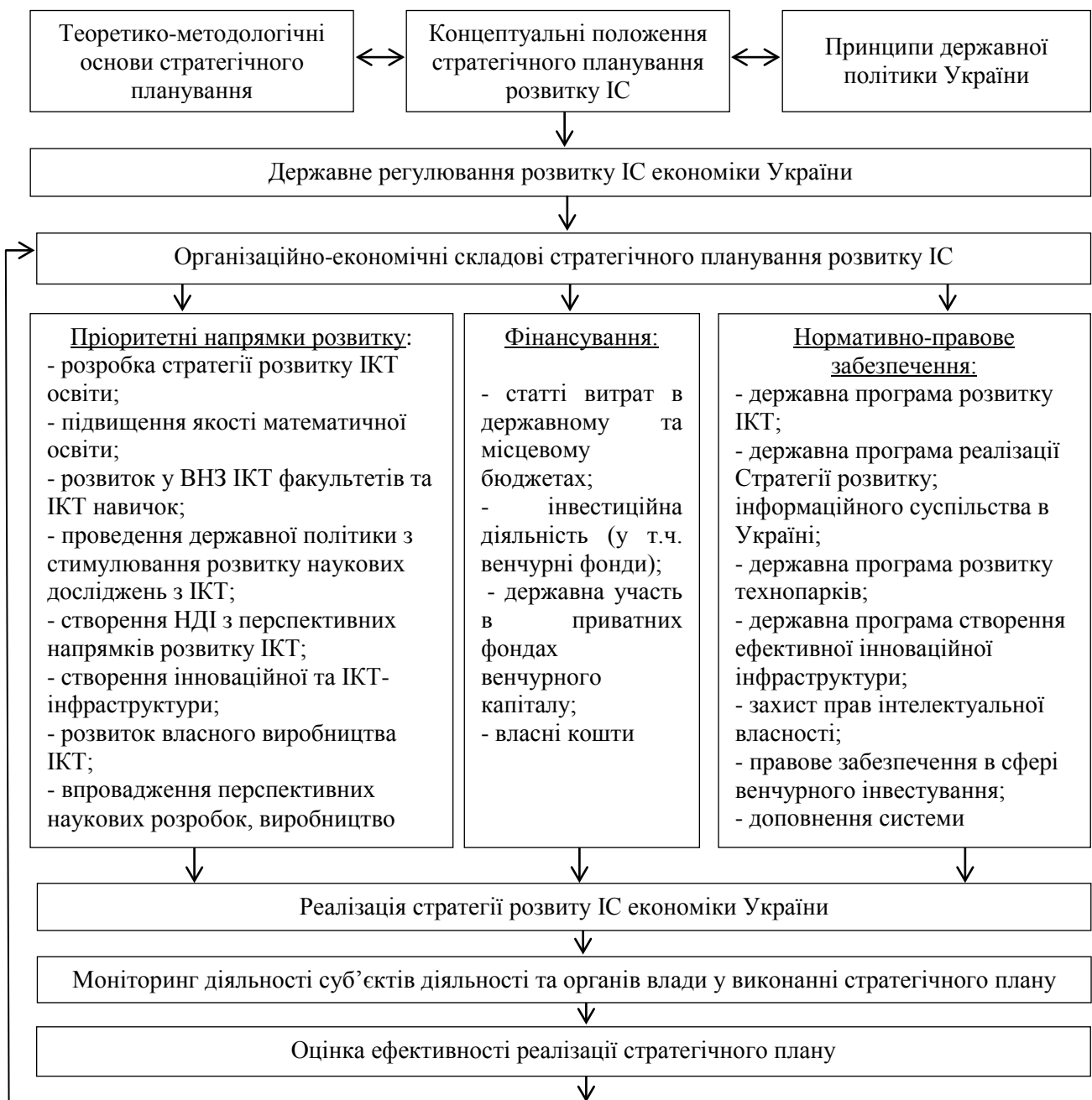

Рисунок 4 – Організаційно-економічні складові стратегічного планування розвитку ІС

Фінансування розвитку ІС повинно включати: розширення бюджетної підтримки пріоритетних досліджень і розширене відтворення фундаментальних знань; використання механізму приватно-державного партнерства; розробку фінансового плану забезпечення галузевих програм розвитку ІС, з визначенням джерел та обсягів фінансування, розподілених по підпрограмам і по роках.

Законодавча база розвитку ІС економіки Україні потребує вдосконалення і розвитку: розробці програми розвитку сфери інформаційно-комунікаційних технологій, розробці державної програми розвитку технопарків, що визначає основні пріоритети напрямків діяльності технопарків та їх спеціалізацію, розробці законодавчої бази, що забезпечує захист прав інтелектуальної власності в сфері інформаційних технологій, прийняття авторського права на програмне забезпечення та створення сприятливого інвестиційного клімату для іноземних інвесторів в Україні, що забезпечить захист прав інтелектуальної власності в інформаційному секторі і отримання створеної інформаційної ренти власниками інноваційних та інформаційних продуктів.

На підставі того, що стратегічне планування має здійснюватися в інтеграції та тісному взаємозв'язку з державними стратегіями економічного розвитку, з прийнятими державними цільовими програмами та галузевими проектами реалізації даних стратегій, з визначенням відповідальних виконавців програм, розробкою індикаторів виконання цих програм і складанням планів фінансування програм, запропонована структура програми розвитку ІС економіки Україні. Програма складається з основних положень: стан ІС, аналіз проблем розвитку сектора; цілі, завдання розвитку ІС, пріоритети державної політики в сфері розвитку ІС; перелік заходів, підпрограм програми, цілі підпрограм, пріоритетні заходи на кожний етап реалізації; джерела фінансування, об'єми фінансування з розподіленням по підпрограмам и по роках; індикатори програми по етапах реалізації, оцінка впливу зовнішніх факторів; етапи, терміни реалізації підпрограм, програми; очікувані результати, методику оцінки ефективності; відповідальних виконавців на кожному етапі реалізації програми.

Запропоновано загальну структуру індикаторів розвитку ІС економіки країни, складену на підставі порівняння міжнародних систем індикаторів та відбору з найбільш адекватно відповідних українським умовам. Перелік індикаторів розвитку ІС, прийнятий Кабінетом Міністрів України містить 31 індикатор і охоплює показники інформаційно-комунікаційних технологій у повсякденному житті, інформаційно-комунікаційних технологій в освіті, забезпеченість інфраструктурою інформаційно-комунікаційних технологій, наукову та інноваційну діяльність в сфері інформаційно-комунікаційних технологій, показники електронного уряду. Обґрунтована доцільність доповнення існуючого переліку індикаторів розвитку інформаційного суспільства в країні економічними показниками, що дозволять системі показників виконувати функцію зворотного зв'язку в розробці і реалізації програм розвитку ІС. Необхідні к доповненню показники: кількість викладачів дисциплін з інформаційних технологій на 1 учня школи / ВНЗ; кількість місць у

ВНЗ і коледжах за спеціальностями з інформаційних технологій і щорічне число випускників за цими спеціальностями; показник рівня підготовки спеціалістів по інформаційним технологіям з оцінкою рівня практичної підготовки; інвестиції в ІС; інвестиції в венчурний капітал; витрати на НДДКР; витрати на НДДКР в ІС; число зареєстрованих патентних заявок з інформаційно-комунікаційних технологій; індекс інвестиційного клімату ІС.

Важливою предметною областю моніторингу розвитку ІС повинне стати ділове середовище і аналіз розвитку законодавчої бази, що забезпечує захист прав інтелектуальної власності в ІС, як фактори, що забезпечують інвестиційну привабливість сектора.

ВИСНОВКИ

На основі проведеного дослідження запропоновано нове вирішення актуального *наукового завдання*, яке полягає у поглибленні та розвитку теоретичних основ, методичних положень і практичних рекомендацій з удосконалення стратегічного планування розвитку інформаційного сектору національної економіки.

Всі завдання вирішені, сформульовані такі висновки і рекомендації:

1. Систематизація та аналіз визначень ІС як складової економічної системи дозволили визначити *його зміст і структуру*, що включає: сферу генерації знань – фундаментальну науку, прикладні, що включають науково-дослідні і дослідно-конструкторські роботи і сферу освіти, на яких базується весь ІС, а також сферу інформаційних технологій, що включає розробку інформаційних технологій і програмного забезпечення, сферу телекомунікацій, яка включає виробництво телекомунікаційного обладнання і надання телекомунікаційних послуг, а також сферу, яка забезпечує передачу, обробку, і зберігання інформації – електронну промисловість, що включає розробку і виробництво напівпровідників, процесорів, усіляких датчиків, механізмів, засобів зберігання інформації і виконавчих пристроїв.

2. Визначено, що *тенденції розвитку ІС розвинутих країн та країн, що розвиваються, розрізняються внаслідок дії чинників розвитку ІС*, які запропоновано об'єднати в групи: чинники кадрового потенціалу, наукові і інноваційні чинники, технологічні чинники, економічні та законодавчі чинники. Показано, що в країнах з інноваційною економікою сфера виробництва знань розвивається високими темпами і має високі перспективи подальшого розвитку, наука стає визначальною розвиток економіки рушійною силою.

3. В результаті аналізу розвитку ІС, *визначено специфічні риси ІС як об'єкта стратегічного планування*, які накладають свій відбиток, як на його функціонування, так і на процес стратегічного планування. Інформація використовується в якості п'ятого фактору виробництва, а її власники отримують інформаційну ренту. Змінюється характер і зміст праці на користь переважання частки творчої діяльності. ІС характеризується більш високою

часткою наукоємності виробництва та низькою (що постійно знижується) органічною будовою капіталу.

4. *Обґрунтовано існування особливого виду інформаційної ренти – інформаційна рента працівника*, що представляє собою додаткову винагороду працівників, які володіють унікальними знаннями, інформацією і здібностями до певного виду творчої діяльності для створення специфічного по якостям продукту, що відрізняється новизною і завищеною часткою доданої вартості. Розраховані інформаційна рента та інформаційна рента працівників, що створювалась в сфері інформаційних технологій по семи країнами Організації економічного співробітництва та розвитку протягом 16 років. Це підтвердило авторське припущення стосовно її існування.

5. *Доведено наявність взаємозв'язку показників рівня розвитку ІС та рівня економічного розвитку країни*. Визначено рівень і стан існуючих в Україні сфер ІС. Прогнозування подальшого розвитку науки та інновацій виявило, що існуючий рівень та перспективи розвитку наукової сфери в 4-5 разів нижче світових показників. В результаті знижується чисельність наукових співробітників в країні, спостерігається невисокий відсоток інтернет-користувачів і абонентів широкопasmового доступу. Але високими доходами, а також позитивною динамікою розвитку характеризується сфера телекомунікацій, яка за показниками лише в 1-2 рази нижче США, і отже, наближується до світових показників.

6. Обґрунтовано, що формування і отримання високоцінної інформаційної ренти підприємствами та працівниками національного ІС потребує удосконалення стратегічного планування його розвитку, яке має спиратися на пріоритетні напрямки розвитку, нормативно-правове і фінансове забезпечення його функціонування. *Пріоритетні напрямки розвитку ІС*: а) системний розвиток вищої освіти; б) державна політика стимулювання наукових досліджень (удосконалення системи підготовки наукових кадрів; створення інноваційної інфраструктури для реалізації національних пріоритетів технологічного розвитку, науково-дослідних інститутів), в) створення інфраструктури та розвиток власного промислового виробництва їх засобів. Обґрунтовано необхідність і зміст *нормативно-правових актів*: програма розвитку ІКТ, програма розвитку технопарків, програма реалізації Стратегії розвитку інформаційного суспільства в Україні, програма створення ефективної інноваційної інфраструктури, статті витрат на фінансування (науки і НДДКР, розвитку інформаційно-комунікаційних технологій) в державному і місцевому бюджетах, законі про захист прав інтелектуальної власності. Обґрунтовано: а) доцільність розширення *фінансування розвитку ІС* в частині бюджетної підтримки пріоритетних досліджень і відтворення фундаментальних знань; використання механізму приватно-державного партнерства; б) розробку фінансового плану забезпечення галузевих програм розвитку ІС з визначенням джерел та обсягів фінансування, розподілених по підпрограмам і по рокам.

7. Для організації зворотного зв'язку *доповнено систему показників розвитку інформаційного суспільства показниками*: кількість викладачів

дисциплін з інформаційних технологій на 1 учня школи / ВНЗ; кількість місць у ВНЗ і коледжах по спеціальностям з інформаційних технологій і щорічне число випускників за цими спеціальностями; показник рівня підготовки спеціалістів з інформаційних технологій з оцінкою рівня практичної підготовки; інвестиції в ІС; інвестиції в венчурний капітал; витрати на НДДКР, витрати на НДДКР в ІС; число зареєстрованих патентних заявок в ІС; індекс інвестиційного клімату ІС.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Наукові праці, в яких опубліковані основні результати дисертації

Монографії

1. Перспективні телекомунікаційні технології мереж широкопasmового доступу: [моногр.] / [В.О. Балашов, А.Г. Лашко, А.В. Солдаткіна та ін.]. – Одеса, 2016. – 199 с. (6,8 д.а., особистий внесок здобувача: проведено аналіз розвитку інформаційної економіки в Україні – 0,4 д.а.).

Статті у наукових фахових виданнях України

2. Балашова А.В. Развитие конкурентных отношений в сфере телекоммуникаций Украины / А.В. Балашова // Научные труды УГАС им. А.С. Попова. – Одесса, 2003 г. – № 2 – С. 112-115 (0,5 д.а.).

3. Балашова А.В. Сфери виробничої інфраструктури в економіці України. Проблеми розвитку (на прикладі сфери телекомунікацій) / А.В. Балашова // Науковий вісник (Одеський державний економічний університет МОН України). – Одесса, 2004 г. – № 4. – С. 46 – 53. (0,4 д.а.).

4. Балашова А.В. Объективные основы развития постэкономической общественной формации / А.В. Балашова // Науковий вісник (Одеський державний економічний університет МОН України). – 2006. – № 5(25). – С. 86 – 94. (0,4 д.а.).

5. Балашова А.В. Постекономічна суспільна формація – об'єктивні закономірності розвитку / А.В. Балашова // Економіст. – 2006. – № 10. – С. 66 – 68. (0,53 д.а.).

6. Балашова А.В. Сутність сучасної інформаційно-технологічної революції / А.В. Балашова // Вестник социально-экономический исследований. Выпуск 22. – Одесса: ОГЭУ, 2006 г. – С. 35 – 39. (0,4 д.а.).

7. Балашова А.В. Развитие продуктивных сил постэкономической суспільної формації / А.В. Балашова // Економіст. – 2007. – № 10. – С. 74 – 77. (0,6 д.а.).

8. Балашова А.В. Развитие информационного сектора Украины в условиях глобальной экономической трансформации / А.В. Балашова // Економіст. – 2008. – № 11. – С. 54-57 (0,6 д.а.).

9. Солдаткіна А.В. Информационная рента как фактор развития инновационной экономики / А.В. Солдаткіна // Научные труды УГАС им. А.С. Попова. – Одесса, 2011 г. – № 2. – С.153-157. (0,4 д.а.).

10. Солдаткіна А.В. Сектор ІКТ України, як об'єкт стратегічного планування / А.В. Солдаткіна // Економіст. – 2015. – №11. – С. 39-42 (0,7 д.а.). *Журнал індексується та реферується в зарубіжній базі даних: Research Papers in Economics (RePEc).*

11. Солдаткіна А.В. Основні організаційно-економічні складові стратегічного планування розвитку інформаційного сектора України / А.В. Солдаткіна, В.М. Осипов // Економічні інновації. – 2017. – Вип. 63. – С. 216-224. (0,4 д.а., особистий внесок здобувача: запропоновано організаційно-економічні складові стратегічного планування розвитку інформаційного сектора України – 0,3 д.а.). *Видання індексується і реферується в зарубіжній базі даних Google Scholar (США).*

2. Опубліковані праці апробаційного характеру

Матеріали наукових конференцій

12. Балашова А.В. Закон України «О телекоммуникациях» и общедоступные телекоммуникационные услуги: Тезисы докладов международной конференции по телекоммуникациям [«Современные проблемы телекоммуникаций 2003»], (Одесская национальная академия связи им. А.С. Попова, г. Одесса, 19-22 августа 2003 г.) / А.В. Балашова – Одесса: изд-во ОНАС им. А.С.Попова, 2003 г. – С. 164-166 (0,2 д.а.).

13. Солдаткина А.В. Состояние и тенденции развития информационного сектора Украины: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції [«Інфокомунікації: проблеми та перспективи розвитку»], (Одеська національна академія зв'язку ім. О.С. Попова, м. Одеса, 8-10 вересня 2010 р.) / А.В. Солдаткіна – Одеса: вид-во ОНАЗ ім. О.С. Попова, 2010 р. – С. 35-37. (0,15 д.а.).

14. Солдаткина А.В. Формирование стратегии развития ИКТ сектора Украины // Документи XVII Всеукраїнської науково-методичної конференції [«Проблеми економічної кібернетики»], (Одеський національний політехнічний університет, Одеса, 26-28 вересня 2012 р.). / А.В. Солдаткина – Одеса: вид-во ОНПУ, 2012 р. – С. 112-117 (0,2 д.а.).

15. Солдаткина А.В. Инструменты усовершенствования стратегического планирования развития информационного сектора Украины // Матеріали VI Міжнародної науково-практичної конференції [«Економіка та управління в умовах побудови інформаційного суспільства»], (Одеська національна академія зв'язку ім. О.С. Попова, Одеса, 28-29 березня 2017 р.) / А.В. Солдаткина – Одеса: вид-во ОНАЗ ім. Попова, 2017 р. – С.51-55 (0,25 д.а.).

16. Солдаткина А.В. Анализ развития информационного сектора Украины // Матеріали VII Міжнародної науково-практичної конференції [«Економіка та управління в умовах побудови інформаційного суспільства»], (Одеська національна академія зв'язку ім. О.С. Попова, 21-22 березня 2018 р.) / А.В. Солдаткина – Одеса: вид-во ОНАЗ ім. Попова, 2018 р. – С.40-43 (0,2 д.а.).

АНОТАЦІЯ

Солдаткіна Анна Віталіївна. Стратегічне планування розвитку інформаційного сектора національної економіки. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.03 – економіка та управління національним господарством. – Одеський національний політехнічний університет, Одеса, 2018.

Систематизовано визначення інформаційного сектора в науковій літературі, розвинуто методичний підхід до визначення структури інформаційного сектора та розроблена типологізація факторів, що впливають на розвиток інформаційного сектора в економіці. Систематизовано особливості інформаційного сектора, як об'єкта стратегічного планування, розвинуті теоретичні основи інформаційної ренти, сформульовано поняття «інформаційної ренти працівника».

Обґрунтовано методичний підхід до визначення прогнозних показників розвитку інформаційного сектора національної економіки та проведено аналіз якісних характеристик розвитку інформаційного сектора національної економіки.

Розвинуто наукові засади стратегічного планування розвитку інформаційного сектора економіки з урахуванням його особливостей, визначено пріоритетні напрямки розвитку та доповнена система нормативно-правового забезпечення розвитку інформаційного сектора необхідними програмами, законами та статтями витрат.

Удосконалено методичний підхід до розробки програм розвитку інформаційного сектора та доповнено запропонованими автором показниками розвитку інформаційного сектора національної економіки.

Ключові слова: інформаційний сектор, розвиток, стратегічне планування, інформаційна рента, типологізація, чинники, методичний підхід, пріоритетні напрямки, програми розвитку, система показників.

АННОТАЦИЯ

Солдаткина Анна Витальевна. Стратегическое планирование развития информационного сектора национальной экономики. – Рукопись.

Диссертация на соискание научной степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.03 – экономика и управление национальным хозяйством. – Одесский национальный политехнический университет, Одесса, 2018.

Систематизированы определения информационного сектора в научной литературе, получили дальнейшее развитие подходы к определению структуры информационного сектора и предложена типологизация факторов, влияющих на развитие информационного сектора в экономике. Систематизированы особенности информационного сектора как объекта стратегического

планирования, конкретизированы теоретические основы исследования информационной ренты, сформулировано понятие «информационной ренты работника».

Обоснован методический подход к определению перспектив развития информационного сектора национальной экономики и осуществлен анализ качественных характеристик развития информационного сектора национальной экономики.

Усовершенствован методический подход к стратегическому планированию развития информационного сектора Украины, учитывающий его особенности, определены приоритетные направления развития, дополнена система нормативно-правового обеспечения развития информационного сектора необходимыми программами, законами и статьями расходов.

Усовершенствован методический подход к разработке программ развития информационного сектора и дополнен предложенными автором показателями развития ИС национальной экономики.

Ключевые слова: информационный сектор, развитие, стратегическое планирование, информационная рента, типологизация, факторы, методический подход, приоритетные направления, программы развития, система показателей.

SUMMARY

Soldatkina Anna Vitalevna. Strategic planning for the development of the information sector of the national economy. – Manuscript.

Thesis for the Candidate of Economic Sciences degree in the specialty 08.00.03 – Economics and Management of National Economy. – Odessa National Polytechnic University, Odessa, 2018.

The existing definition of the information sector is systematized, the necessary technological (information and communication) devices, is developed the content and structure of the information sector, which includes: the field of knowledge generation – fundamental science, applied, including research and development and education, which are based on the entire information sector, as well as the field of information technology, including the development of information technology and software, the telecommunications sector, which includes the manufacture of telecommunication equipment and the provision of telecommunication services, as well as the field that provides transmission, processing and storage of electronic industry, including the development and production of semiconductors, processors, various sensors, machinery and data storage solutions. It is shown that in the countries with innovative economy the sphere of production of knowledge develops at high rates and has high prospects for further development, science becomes a determining factor for economic development as a driving force. Investing in the information sector is a large and growing share of GDP, and therefore greatly contributes to its growth.

The factors are analyzed, the dynamics of information sector development indicators in the economy are studied and a typology of factors influencing the development of information sector is suggested, based on the attitudes to the factors:

human potential, scientific and innovation factors, technological factors, economic and legislative factors.

The scientific principles of the determination of the laws of economic relations of the informational sector structures with the real sector of the economy are substantiated. As a result of the analysis of the information sector development, its specific features as the object of strategic planning are defined – the nature, the content of labor and the technical basis of production change, the knowledge intensity of the industry increases, information becomes the main factor of production and information rents are formed as a stimulating resource that affects functioning information sector and should be involved in the process of strategic planning of the development of the information sector of the national economy.

The theoretical foundations of the informational rent study were specified and the «employee's informational rent» concept was formulated, which refers to the additional (more) remuneration of employees who have unique knowledge, information and abilities for a particular type of creative activity in order to create a product with a specific quality that is new, unique and has great value.

The methodical approach to the definition of forecast indicators of the information sector development of the national economy is developed, which is based on the quantitative assessment of the interrelation of indicators of the level of development of the information sector and the level of economic development of the countries, which allows to assess the state and determine the prospects for further development of the spheres of the information sector of the economy. The hypothesis about the existence of interconnection of indicators of the level of development of the information sector and the level of economic development of the country, the level and status of the existing informational sectors in Ukraine are proved. Forecasting further development of science and innovations revealed that the existing level and prospects for the development of the scientific sphere are 4-5 times lower than world indicators. As a result, the number of scientific staff in the country is decreasing, there is a low percentage of Internet users and subscribers of broadband access. But high revenues, as well as positive dynamics of development is characterized by the telecommunications sector, which is only 1-2 times lower than the US, and, consequently, is close to world figures.

The analysis of the qualitative characteristics of the development of information sector, which is based on the study of the strengths and weaknesses, prospects and threats to the national economy information sector development.

The methodical approach to the strategic planning of the Ukraine information sector development has been improved, taking into account its characteristics: the nature of labor, strategic resources, the reproduction process and components of planning content, including priority areas for the information sector development, regulatory support and funding articles for the Ukraine information sector. Priority areas for development have been identified: a) system development of higher ICT education and the creation of a multi-level ICT education system, improving the quality of physics and mathematics education and the development of high-level ICT faculties in universities, will provide highly qualified ICT specialists who will be able

to create and use high-quality information, create the final innovative product and form informational rent of workers; b) implementation of state strategy to stimulate the development of ICT research and the creation of research institutes from promising areas of ICT development, improving the system of training highly qualified specialists in ICT and creating an innovation infrastructure to implement national priorities for technological development; c) the creation of a well-developed ICT infrastructure and the development of its own industrial production of ICT tools, the introduction of promising scientific research, the production of software products and the provision of ICT services. The system of regulatory support for the development of information sector with the necessary programs, laws and items of expenditure has been supplemented.

The methodological approach to the research of the information sector development programs based on indicators classification was and the system of information sector indicators was supplemented: the number of IT disciplines teachers per school / university student; the number of places in universities and colleges in IT specialties and the annual number of graduates in these specialties; an indicator of the IT professionals training level assessment; IT venture capital investments; R & D costs, R & D costs in information sector; the number of registered patent applications in the information sector; The information sector investment climate index allows the index system to perform a feedback function in the design and implementation of information sector development programs.

Keywords: information sector, development, strategic planning, information rent, typology, factors, methodical approach, priority directions, development programs, system of indicators.